

«Dor-ul-Vatan» nashriyotining Ilm-fan bo'limi tayyorlagan
Tarjimon Abdullox Muxa mmad

Соатлар секин юргани билан вакт тез ўтиб кетади

Ўлим, бу – нишонга бориб теккан ўқ,
Тугилиш – шиддатла тортилган камон.

Яккаю ёлгиз Аллохга хамдлар ва пайгамбарига салоту саломлар
бўлсин!

Инсонларни кузатган, уларнинг ўз вактларини қандай
ўтказаётганлигини кўрган киши кўпчилик одамлар вактларини бехуда
ўтказаётганини, умрдан фойдаланиш, вактни ганимат билиш
неъматидан маҳрум эканига гувоҳ бўлади.

Кун ўтказиб хурсанд бўлаётган бу инсонларнинг холати ажаб. Улар
ўтаётган хар бир лахза инсонни дунёдан узоклаштириб, кабр ва
Охират сари якинлаштираётганини нахот англамаслар?! Аслида хар
бир кун умр деб аталмиш касрнинг бир гишти эмасми?!

Модомики кимматли вакtlар кайтарилмас ва лахзада ўтиб кетадиган
бебаҳо бойлиқ экан, мўмин уни қандай сарфлашни хам яхши билмоги
лозим.

Биз Аллоҳдан умрлари узок, амаллари яхши бўладиган кишилардан
килишини сўраймиз. Албатта сўров-илтижолар Аллоҳнинг Ёлгиз
Ўзигадир.

Вактнинг киймати ва мухимлиги

Агар инсон бирор нарсанинг киймати ва мухимлигини билса, ўша нарсага каттик эътибор беради ва уни бехуда йўқотмайди.

Бу ўз-ўзидан маълум.

Демак, вакт доимий неъматдаги инсоннинг абадий хаётининг негизи ва аламлантирувчи азобдаги тор хаётининг негизидир. Ибн Каййим ёзади: «*Инсоннинг вакти бу хакикатда унинг умридир. Вакт булутдек ўтиб кетади. Кимнинг вакти Аллоҳ учун ва Аллоҳ билан бўлса, бас, вакт у кишининг хаёти ва умридир. Бундан бошкалари эса инсоннинг хаётидан хисобланмайди. Инсон ўз замони ва вактининг кадрини билиши, бирор лахзасини хам бехуда ўтказмаслиги ва шу вактда энг афзал сўзу амалларни бажармоги лозим. Унинг нияти мудом яхшиликда коим бўлиши ва бажариладиган амалларда сусткашлик килмаслиги керак*».

Дарҳакикат Куръон ва суннат вактга турли томонлардан эътибор берган. Аллоҳ таъоло бир неча сураларнинг бошларида тун, кундуз, тонг, чошгоҳ ва аср вакти каби куннинг бўлаклари билан касам ичди:

**« (Borlikni o'z zulmati bilan) о'rab kelayotgan kechaga kasam.
Yorishib ko'ringan kunduzga kasam ».**

«Tongga kasam. (Zul- Xijja oyidagi birinchi) о'z kechaga kasam ».

«Choshgoh vaktiga kasam. (Zulmatidan bilan to'rt-atroffni) koplab orab olingan kechaga kasam ».

«Asr (vakti) ga kasamki, (barcha) inson ziyn-baxtsizlikda».

Ma'lumki agar Allox taolo biror bir narsa bilan kasam ichsa, shu paytda narsing muhim va ulug ekligiga dalolat kiladi.

Sunnat vaqtning muhimligi va inson Kiymatda vakti xakida surralajagi xakida kuzatilib keldi.

Muoz ibn Jabal raziyalloxu anudan: Rasululloh salalloxu alayhi va sallam dedilar:

«Kiomat kuni to tvor xislat xakida surmaguncha bandaning qadami siljimadi;

- 1) Umrinini qanday utkazganligi xakida,**
- 2) Yoshligidan qanday foydalanilganligi xakida,**
- 3) Molini kaerdan topib, kaerga sarf kilganligi to'grisida,**
- 4) Bilgan narsasiga amal kilganligi to'grisida ».**

Rasululloh salalluxu alayhi va salom bazi xadisi shariflarida xabar berib otadilar, vaqt bu Alloxning bandalariga berilgan ne'matlardan biridir. Banda bu nematning shukrini ado kilmogi kerak, aks xolda ushbu ne'mat undan olib ko'rildi va o'tib ketadi. Vakt ne'matining shukri esa uni toatibodat va boshqa amallarda utkazish bilan bog'liq bo'ladi.

«Ikki ne'mat borki, ko'chib o'tishdan (foydalanilgandan) maxrumchilar, (ular) soglik va boshqa vaqt».

Хадиснинг асл матнида «магбун» калимаси ишлатилган. Бу калима «савдода алданиб кимматбаҳо матосини арзонгаровга сотиб юборган»

Ислом Нури

деган маънони англатади. Ха, хакикатан хам кўпчилик инсонларда энг кимматбаҳо бўлган вакт энг арzon нарсага айланиб колган.

Musulmon kishiningni vaqtidagi vazifalari

Modomiki vaqt shunchalik axamiyatli ekan, demak musulmonning paytdagi vazifalari bor. Musulmon kishi ana shu vazifalarni tushunib ado qilmasligi shart.

Ular:

1. Вактдан имкон қадар унумли фойдаланмок: Бебаҳо молдавлатини бехад асраб-авайлайдиган инсон аслида бебаҳо вактига бунданда эътиборлирог бўлмоги, уни факат хайрли ўринларда хайрли максадларга ишлатиши лозим эди. Салафи солихлар вактларига жуда эътиборли эдилар. Чунки улар вакт қадрини яхши англардилар. Улуг имомлар хар бир вактни фойдали илм, яхши амал, нафсга карши кураш ёки бошқаларга фойда етказиш билан ўтказиб охират гамини ердилар.

Xasan Basriy aytadi: «*Shunday zotlar bor edi-ki, sizlar dixram-dinorlaringga xaris bulganingizdan keyin ular vaqtlargaga kattikrok xaris edilar*».

2. Вактни тартибга солиши: Диний ва дунёвий ишларни батартиб адо этмак мусулмон кишининг вакти олдидағи вазифалариданdir. Ана шунда ишлар бир-бирига халал бермайди. Мухим ва номухим амаллар ўз ўрнини топади.

Солихлардан бири айтади:

Ислом Нури

«Банданинг (үтган) вактлари тўрт турли бўлади, бешинчиси йўқдир;

1) *Ne'matda*,

2) *Kulfatda*,

3) *Itoatda*,

4) *Ma'siyatda*,

Vaktning xamma xolatida xam zimmandan Alloxning ibodatidan ulush bordir. Demak kimning vakti toatda utgan bulsa, unining yuli Allox tarafidan unga berilgan marxamatga yani Allox uni xidoyatlab, ibodatga muvaffaqiyat kilib kyaganiga shoxid bo'libdi. Kimningning vakti ne'matda o'tgan bo'lib, unining yuki shukr kilishdir. Kimningning vakti ma'siyatda o'tgan bulsa, uning tavli va istigfordir. Kimning vakti kulfat (sinov) da o'tgan bulsa, uning roli rolkilik va sabrdir ».

3. Бўш вактни ганимат билиш: Бўш вактини неъмат эканидан кўпчилик гофил ўтади. Окибатда инсонлар неъмат шукрини адо этмайдилар.

«*Ikki ne'mat borki, ko'chib o'tishdan (foydalanilgandan) maxrum qilinganlar: soglik va boshqa vaqt*».

Rasululloh salalluxu alayhi va sallam juda vaqtni ганимат bilishga undab, shunday dedilar:

«*Besh narsani besh narsadan oldin ganimat bilgin ... Mashgul bulib kolishishdan oldin bush vaqtini ganimat bil*».

Ислом Нури

Solixlardan biri aytadi: «*Bo'sh vaqt ulkan ne'matdir. Agar banda havoianafsga va shaxvatlarga berib bu ne'matga shukr kilmasa, Allox uning kalbidagi va (xotirjamlik) nematini barbod kilib tashladi va u topadigani sofligini olib qo'ydi* ».

Окил инсон бўш вактини яхши ишлар билан ўtkизади. Акс холда у жазоланиб, бўш вакт неъматидан маҳрум бўлади. Шунинг учун айтадилар: «Бўш вакт эркаклар учун гафлат, аёллар учун эса шахватпастликдир». Яъни, эркаклар бўш вактларини уйку ва бехуда ўйинлар билан гафлатда ўtkazсалар, аёллар турли-туман корин тўйдирмайдиган пиширикларни пишириш, шайтонни хурсанд киладиган бехуда гаплар, ясан-тусан ва хою хавас йўлида ўtkазадилар.

Vaktni tejashga yordam beraman

1. Oziga ozi xisob berish: Bu samarali uslub solixlar odati, takvodor zotlar yulidir. Aziz birodar, uzingizning uzingiz hisob-kitob kiling. Kunni qanday va nimalarda o'tkazding? Shu kuningizda sizning ishchililingiz ko'paydimi yoki yomonligingizmi? Shu bir kuningizning javobini bera olasizmi?

2. Нафсни олийхимматликка чиникириш: Кимки ўзини олий ишларни килиш ва бекорчи ишлардан узоклашишга ўргатса, ўз вактини ганимат билган бўлади. Чунки фаол инсон бехуда ишлар билан каноатланмайди. Киши химмати канча баланд бўлса, киладиган амаллари хам шунча улуг бўлади.

3. Vaktlarni muxofaza kiladigan kishilar bilan suhbatda bo'ladi: Albatta, solih zotlar bilan xamsuxbat bulymok kishining vaqtini ganimat bilishga urgatadi.

Xtganlardan bir gap bor:

Agar bir kavmning orasidada bulsang, yaxshiliga yondoshgin. Yomonlaridan yiroq yur. Aks xolda ular bilan birga xalok buzilgan. Siz kishidan ozi xakida emas, bundan tashqari xamsuxbatи xakida suragin. Chunki xar kim o'z yakiniga ergashadi.

4. Salaflar xayotidan ibratlanish: Salaflar xayotini urganish biz uchun nixoyatda faydali. Chunki ular vaqtning kadrini va umrning axamiyatini anglaganlarning eng yaxshi tomonlari. Ular umrning xar laxzasini ganimat bilish va uni Alloxga itatada o'tkazishida eng chiroyli namunadirlar.

5. Vaktdan unumli foydalanishda turlicha yo'l tutish: Inson bir ish xadeb takrorlanaversa, zerikib koladi. Demak turli amallar bilan o'z-o'zdan shugullanib turish vaqtidan belgilab qo'yilgan juda ko'p foydalanishda yordam beraman.

6. Otgan vaqt qaytmasligini idrok kilish: Vaktni ortga qaytarishning iloji yok va kelayotgan kunni utib ketgan kunning orqasiga evaz kilish xam mumkin emas. Xasan Basriy shunday deban edi: «Odam bolasini har bir kuni kuyidagi suzlarni aytib o'tdi:« *Ey odam bolası, men yangi kunman va kiladigan amalga guvohman. Agar o'tib ketsam, qaytib kelmayman. Xoxlagan ishingni kil, uni oldingda topasan va xoxlagan ishingni kechiktir, u senga xargiz qaytib kelmaydi* ».

7. Ўlimni eslash: Inson dunyoni ortda ko'ldirib oxiratda yuzlangan vaqtda, xatarolini tuzatish va yugotgan narsalarini butlash uchun - garchi o'zgina bylsa ham - muxlat berilishini orzu kilib koladi. Chunki amal vakti tugab, hisob va yozo kuni etib kelgan buladi. Tushgan inson vaqtini Allox

taolo roziliги yilida sarflashga intiladi.

8. Ёмон хамсухбатдан йирок бўлиш: Албатта дангасалар ва вактларини бехуда ўтказувчилар билан аралашиб юриш инсонни бузади ва вактини бехуда ўтишига сабаб бўлади. Абдуллоҳ ибн Масуъд разияллоҳу анху айтган эди: «*Кишининг хамсухбатига эътибор беринглар. Чунки ҳар ким ўзига ўхшаши инсонлар билан дўстлашади*».

9. Kiyomatda vaqtি xakida so'ralishni yodda tutish: Banda bu o'gir kuni Ulug Robbisining huzurida turadi, umrini qanday utkazgani va nimalarga sarflagani xakida albatta so'raladi. Bu xakda Rasululloh salalluxu alayhi va sallam aytadilar:

«Besh narsa xakida so'ralmaguncha bandaning ikki oyagi siljimaydi: Umrini qanday utkazgani xakida. Yoshligidan qanday foydalanishni xakida ».

Бу нарсалар кишига вактини тежашга ва Аллоҳ розилиги йўлида вактидан унумли фойдаланишга ёрдам беради.

Уламоларимиз вактларини қандай ўтказғанлар?

Xasan Basriy aytadi: «*Ey odam bolasi assida sen kunlardan iborat. Agar bir kuning utsa, sening bir buzilib ketibdi* ».

«*Ey odam bolasi, kunduzing sening mehmoningdir. Unga yaxshilik kil, shunda u seni məktəb ketadi. Agar yomonlik kilsang, seni yomonlab ketadi. Kechang ham Xuddi shunday* ».

«*Bu dunyo uch kundan iborat:*

- 1) *Kechagi kun, o'tib ketib bo'ldi.*
- 2) *Ertangi kun, sen unga etmasliging mumkin.*
- 3) *Bugungi kun, u seniki sen unda amal kilib kol ».*

Abdullox ibn Masuda raziyalloxu anu aytdi: «*Kuyosh botib, kumin utib va menga berilgan muxlat kismi, unda amalim ortiq bulogmani ochinganim kabi biror narsaga ochmadim».*

Ибнул Кайим айтади: «*Вактни бехуда ўтказиш ўлимдан каттик. Чунки вактни бехуда ўтказмок сизни Аллоҳдан ва Охират ховлисидан узуб кўяди. Ўлим эса сизни дунё ва унинг ахлидан узуб кўяди».*

Суррий ибн Муфлис айтади: «*Агар сен молингнинг камайганига ачинаётган бўлсанг, умрингнинг камаяётганига йигла».*

Вактларимиздан қандай фойдаланамиз?

Вактдан фойдаланиш ўринлари кўп. Мусулмон киши ўзига муносиб ва тўгрирок ўринларни танлаб олиши керак.

- 1. Alloxning kitobini yaldash va o'rganish :** Bu – vaqtdan foydalanganda ularning ishlarini yaxshi bajarasiz. Darxakikat Rasullox salalluxu alayhi va sallom Alloxning kitobini o'qiganiga targ'ib kilib, dedilar: **«Sizlarning ishchilaringizni kur'oni o'rgangan va uni boshqalarga o'rgatganlarizdir».**
- 2. Илм ўрганиш:** Дархакикат салафлар илм талаб килиш билан вактларини ўтказар эдилар. Чунки улар ўзларини емок-ичмокдан кўра

илмга кўпроқ мухтож деб билардилар. Илм талабида вактдан унумли фойдаланиш учун куйидагиларга эътибор бермок даркор: Дин ва дунё учун зарур бўлган дарсларга катнашиш, фойдали кассеталарни эшлишиш ва фойдали китобларни мутолаа килиш ва х.к.з.

3. Аллохни зикр килиш: Зикр каби уни хамма вактда хам килиш мумкин бўлган амал йўқдир. Зеро бу фойдали ва осон амал бандадан бирон сарф-харажат ёки куч талаб килмайди. Расулуллоҳ саллаллоҳу алайхи ва саллам асхоблардан бирига насихат килиб шундай деган эдилар:

«*Tiling Alloxning zikri bilan doimiy ravishda nam bulib tursin!* (Allox Tavsifini doimiy kilib yurgin) ».

Musulmonning kalbi oz Xojasi zikri bilan obod bulsa naqadar yaxshi! So’zlasa, Uning zikri ila so’zlaydi. Xarakat kilsa, Uning buyrugi bilangina xarakatlanadi.

4. Nafl ibodatlarni ko’chaytirmoq : Bu umrni Alloxning itatida utkazish uchun kulay fursat hamda nafshi tarbiyalash va uni poklash uchun muhim omildir. Bundan tashkari nafl ibodatlar, bolalarni baxshida qilishda ishtirok etishgan jamoatchilikni jalg qilish uchun beriladigan shart-sharoit. Nafl ibodatlarning yangi bir ulkan faydasi, u banda Alloxning muxabbatiga tushishiga sabab bo’ladi.

«*Bandam Menga nafl ibodatlar bilan yakinlashishda davom etaversa, Men uni yaxshi ko’rib kolaman*».

5. Аллохнинг динига чакириб, яхшиликка буюриш ва ёмонликдан кайтариш хамда мусулмонларга холис бўлиш: Бу

Ислом Нури

амалларнинг барчаси ўтаётган умримиздан унумли фойдаланиб колишимиз учун берилган имкондир. Зеро инсоният тарихида пайгамбарлар жўнатилишидан максад хам Аллоҳ таълонинг динига чакириш бўлганди:

«Aytish:« Mening evlim bo’ldi. Men Alloxga chaqirilgan kilaman. Men va menga ergashgan kishilar anik xujjatga - ishonchga egamiz ».

Aziz birodar, vaqtingni ganimat bilib chaqirishga kirishing.

6. Karindoshlar ziyrati va sila raxm : Bu amallar kishining Allox raxmatiga sozovor qilinishi va umri ortiq, rizki mvl bulishida xamda oxirgi okibatda jannatga kirishiga asosli sababdir.

«Kimki rizki keng va umri uzun kilib berilishini istasa, karindoshlariga oilaviy raxm kilsin».

7. Fazilatli vaqtlarini ganimat bilish : Masalan: Farz namozlardan keyin. Azon bilan takbir orasi. Kechaning so’nggi uchdan bir kismi. Bamzod namozidan keyin kuyosh chikkunicha bo’gan vaqt. Ruzadorning iftor oldirilgan dasturxon ustida o’tirgan vakti. Banda ulug ajru savoblarga erishi uchun bu vaqtlni ganimat bilimi kerak.

8. Faydalı ilmlarni o’rganish : Masalan: Tabobat, til, matematik, fizika, duradgorlik va xokazolarni ozi va boshqalarga foyda etkazish maksadida mukammal o’rganmoq.

Aziz birodar! Biz yukorida sanab o’tilgan xolatlarni sizga bir misol sifatda keltirdik, xolos. Siz esa oz zimmanizdagи vazifalaringizni o’zingizning qo’lingizda juda yaxshi darajada ado etishi kerak tutasiz deb umid

qilaman.

Вактни зое килувчи оғатлар

Xayotda musulmon kishining vaqtini zoo kiladigan ko'pgina ofatlar mavjud.

1. Gaflat : Bu tezkor musulmonlar chalingan xatarli kasalikdir.

«Biz jin va inspdan ko'chalarini jaxannam uchun yaratganimiz muhakkakdir. Ularniing dillari haqida anglay olmaydilar, ko'zlari haqida kora olmaydilar, kuloklari haqida eshitmaydilar. Ular chorvachilik kabidirlari, yuq, ular (beakl, befaxmlikda) chorvachilikdan xam batterdirlar. Ana oshalar gaflatda kolgan kimsalardir ».

2. Paysalish chapish : Bu vaqtni barbod va umrni bexuda utishiga olib boradi. Afsuslar bulsinkim, bugun payg'ambarga solib «keyrok» kilarmman, degan suz ko'pchilik musulmonlarning sheori va mijizi bulib kolgan.

Xasan Basriy rohimaxulloh aytadi:

«Ишларни пайсалга солишидан эхтиёт бўл. Чунки сен бугунинг билансан, эртанги кунинг билан эмассан».

Aziz birodar, amallarni, xususan tavbani kechiktirishdan saqlaning. BUGUN borsiz, etaning esa kafolati berilmandir. Garchi ertangi kunning umidida yasasangiz ham, sizni ibodatdan tusib ko'shgan xastaliklar, kulfatlar va o'ttinchi ishlarni yodga olmoqchi har bir kunning o'z hayoti va har bir vaqtning o'z vazifasi borliginini tushunasiz. Demak musulmonning xayotida bush otadigan vakti yuq ekan. Toat-ibodatlarni kechiktirishi

Ислом Нури

insonni o'za ibodatlarini butkul tark kilishiga olib boradi.Xayot bu assida ulug ne'matdir.

Uni emirguchchi, bilgin, gaflatdir.
Dema ajal kechdir yo'qi barvaktdir.
Ýlim xakikatdir, o'lim bazakdir.

Ey birodar, aziz vaqtingizni Allox toatida o'tkazing. Amallaringizni kechiktirib, dangasalik kilmang. Kabrga kirgunicha operatsiyalarini amalga oshirish uchun solib yashagan kishilardan bulib kolgang. Amallarni payg'amashga topshirish go'yo bir kilichdirki, bandani Robbinsining toatida vaqtini o'tkazishdan kesib qo'ydi. Siz esa ey birodar, uning kurboniga aylanib kolishdan ehtiyot byling!